

Okuyucu Mektupları / Reader Letters

Ulusal Elektronik Kütüphaneye Doğru*

Ahmet Karataş**

Yıl, 1946.. Şair Mehmet Emin Yurdakul'un iki yayını ile başlayan serüven, çağdaş Milli Kütüphane'nin temelini oluşturur. Kısa bir süre içinde, Milli Kütüphane Hazırlık Bürosu'ndaki yayın sayısı 8000'i bulur. Bugün; genç Türkiye Cumhuriyeti'nin hafızası/belleği sayılan; geçmiş ve geleceğin yegane gerçeği olan Milli Kütüphane'yi, Türk kütüphanecilik tarihine altın harflerle yazdıran rahmetli Adnan Ötüken, "Milli Kütüphane Nasıl kuruldu?" adlı tarihsel metninde, *"Bu hadise, muazzam memleket davaları arasında bir bakıma belki ehemmiyetsiz, bir başka noktai nazara göre belki çok mühim bir hadise olarak telakki edilebilir. Ne olursa olsun; bu tarihçe, istikbalde, yüksek makamlardan emir, direktif, işaret almadan; bütün imkan ve vasıtaları yokluk içinde bizzat yaratmağa çalışarak memlekete, Milli Kütüphane'ye benzer bir müessese kazandıрмаğa teşebbüs edecek ve böyle bir işe ömürlerini harcayacak münevverlere, biraz da karşılaşacakları güçlükler ve bunların nasıl yenileceği hakkında fikir vermek için kaleme alındı."* demektedir.

Yıl, 2003. Milli Kütüphane'deki yayın sayısı 1,5 milyondur. Kütüphanedeki yayınlar, bilgisayar ortamına aktarılmış, yurtiçi ve yurtdışından taranabilir hale getirilmiş, bibliyografik denetim sağlanabilmiştir. Ancak, sorunlar çığ gibi büyümüştür. Derleme yasası işlemez hale gelmiş, yayınların çoğunluğu Milli Kütüphane'ye ulaşamamış, siyasal iktidarların meslek dışı baskıları/etkinlikleri onulmaz yaralar açmış, toplumun hafızası denilen Milli Kütüphane belleğini yitiren bir hastaya dönüşmenin eşiğine gelmiş, böyle bir ortamda elektronik olarak üretilen bilgi kaynaklarının nasıl ve kim tarafından organize edileceği konusu ortada kalmıştır.

* 3-5 Şubat 2003 tarihli V.Akademik Bilişim Konferansı'nda yapılan konuşmanın metnidir.

** Kütüphane Müdürü. Ankara Üniversitesi Fen ve Mühendislik Kütüphaneleri.

e-posta: karatas@science.ankara.edu.tr

Ulusal Elektronik Kütüphane

Geleceği öngörmek, ona ilişkin tahminlerde bulunmak, elbette bilgi ile olanaklıdır. Ancak bu, içinde yaşanan zamanın getirdiği deneyimlerle de mümkün olabilir. Örneğin; Milli Kütüphane, ulusal ölçekte elektronik olarak üretilen bilgi kaynaklarını organize etmediği takdirde, çok yakın bir gelecekte, bir sahafçıdan, daha da öte, bir müzeden farkı kalmayacak demek için kahin ya da gelecek bilimci olmaya gerek yoktur. O halde, Adnan Ötügen ve arkadaşlarının, Milli Kütüphane'yi kurmak için gösterdiği çaba kadar, hatta ondan daha çetin bir mücadele, Ulusal Elektronik Kütüphane için bizleri beklemektedir. Umarım, memleketim olan bu güzel şehir Adana, bu yönde atılacak çabanın başlangıç noktası olur.

Ulusal ölçekte üretilmiş bilgi ve bilgi kaynakları, elektronik ortamda, planlanmış bir sistematığe bağlı olarak organize edilebilmiş olmadığı gibi bilginin elektronik ortamda toplanması, düzenlenmesi ve paylaşımına sunulması, kısaca, bilginin yönetimi ve denetiminde, teknolojik olanaklar da kullanılabilmiş değildir.

Bilginin daha geniş kitlelere ulaştırılması, günlük hayatın içine çekilmesi, sağlayacağı iş olanaklarının bilincine varılması, yaygın ve örgün eğitimin temel bir parçası olması bağlamında, ulusal düzeyde üretilmiş her türden (metin, ses, görüntü, resim, vb.) bilginin yer aldığı, bir veri tabanının kurulması, ulusal ölçekte bilgi birikimi, kullanımı ve transferine destek olması kaçınılmaz hale gelmiştir. Ulusal Elektronik Kütüphane, her tür ve formatta, elektronik bilgi ağını kurmuş kamu, özel ve gerçek kişilerin ürettiği bilgilerin toplandığı, düzenlendiği ve paylaşımına sunulduğu yasal/kamusal/ticari/zorunlu bir işbirliğini öngörür. Bilim, teknoloji, eğitim, kültür, sanat, edebiyat ve basın yayın alanında çalışmalar yapan, tüm kamu, özel ve gerçek kişilere hizmet vermeyi, bilgi gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan, bütünleşik ve modüler bir veri tabanıdır. Kapsamında; üniversite, enstitü ve akademik kuruluşlarla, sosyal ve kültürel alanda çalışmalar yapan kurumların ürettiği bilgiler (bilimsel ve popüler dergiler, gazeteler, kitaplar, tezler, sözlükler, resmi gazete, istatistikler, müzik eserleri, vb.) yer almaktadır.

Hedefler:

- 1- Kamu, özel ve gerçek kişiler üçgeninde "Birlikte yaratmak ve Geliştirmek" bilincini aşlamak,
- 2- Ulusal ve uluslararası ölçekte, bilgi üretim-tüketim döngüsünü yaratmak,
- 3- Genelde, küresel dünyada; özelde ise Avrupa Birliği sürecinde bilgi sistemleri alt yapısını oluşturmak,

- 4- Ortak hedef ve amaçlar etrafında birleşmeyi sağlamak,
- 5- Bibliyografik denetimi sağlamak,
- 6- Gereksinim duyulan bilgiye hızlı, ekonomik ve yeterli ölçüde erişebilmek,
- 7- Evrensel bilgi sistemi ve standartlarında bir Ulusal Elektronik Kütüphane amaçlandığından, bilgi alıcı yerine bilgi verici bir kimlik kazanmak,
- 8- Bütünleşik ve modüler bir sistem dahilinde, eğitim ve öğretim veren kurum ve kuruluşlara elektronik kütüphane hizmeti vermek,
- 9- Ulusal bilgi sisteminin gelişmesine katkı sağlayacak yeni projelere öncülük etmek,
- 10- Elektronik yayıncılığı özendirme,
- 11- Bilim ve bilgi sektöründe hizmet veren kuruluşların tek başına üstesinden gelemeyeceği, bilgiye dayalı ekonomi bağlamında, ürettiği bilgileri dağıtıp pazarlayabileceği bir bilgi sistemi oluşturmak,
- 12- Bilgi sektörü alanında çalışma yapan ulusal ve uluslararası kuruluşlarla konsorsiyum oluşturma çabalarına katkı sağlamak,
- 13- Sorgulayan, kuşkucu, bilgiye kendi ulaşabilen ve bilgiyi kendi bağımsız aklının süzgecinden geçirerek içselleştiren bireyler yetiştirmeye katkıda bulunmak,
- 14- Okuyan, öğrenen, öğrendikleri hakkında düşünen, düşündükleri hakkında düşünen ve özgün bilgi üreten bir üniversiteler yapı oluşturmak,
- 15- Elektronik olarak üretilen bilgi ve bilgi kaynaklarını gelecek nesillere aktarmak;

Stratejiler

- 1- Hedefler üzerinde strateji ve politikalar üretmek, bunları duyurmak ve izlemek,
 - 2- İlgili kişi ve kurumların, Ulusal Elektronik Kütüphane'nin vizyonu ve misyonunu paylaşmalarını sağlamak,
 - 3- Hedeflere ulaşmayı engelleyen nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik politikalar üretip, gerçekleşmesi yönünde çalışmak,
 - 4- Hedefe ulaşmada duyulan yetişkin insan açığının giderilmesi yönünde projeler üretmek ve hayata geçirmek,
 - 5- Türkiye'nin bilgi sistemleri alt yapısını güçlendirecek projeler üretmek,
 - 6- Ulusal Elektronik Kütüphane ve mimari tasarımı konusunda yurtdışı uygulamalarını da dikkate alarak yeni bir model yaratmak,
 - 7- Hedef ve stratejileri yaşama/uygulamaya geçirmek için yazılı ve sözlü basının ilgisini çekecek planlar ve projeler üretmek.
- Ulusal Elektronik Kütüphane, ülkemizdeki elektronik yayınları entegre bir

biçimde bünyesinde toplayacak, yeni elektronik yayınların üretilmesini sağlayacak, yurtiçinde bu yönde sürdürülen çalışmaların standartlara uygun bir biçimde geliştirilmesini, işbirliği ve işgüdümün sağlanmasını gerçekleştirecek bir girişim olacaktır. Sosyal, kültürel ve bilimsel önemi yanında, ekonomik ve ticari bir yatırım olarak da dikkate alınacak bir girişimi temsil etmektedir.